

SZÉKESFEHÉRVÁR

1 2 4
0

AUGUSZTUS 16\18.

KORONÁZÁSI ÜNNEPI JÁTÉKOK

ÓRIÁSBÁBOK PIROSKA, GIZELLA, ADELHAID

(SZENT) PIROSKA (1088-1134. AUGUSZTUS 13.)

I. (Szent) László király lánya, Eiréné néven bizánci császárné. Mindössze két esztendő volt, amikor anyja, Adelheid meghalt, majd 1095. július 29-én apját is elvesztette. A hét esztendősen teljes árvaságra jutott hercegnő 1095-től évekig unokabátyja, Könyves Kálmán udvarában élt. 1104-ben tizenhat évesen eljegyezték a bizánci trónörökösrel, Komnenosz Jánossal. A házasság megkötéséhez Piroskának át kellett térnie az ortodox vallásra, amelyben az Eiréné (Irén) nevet kapta. Szent László leánya jó császárnő és hűséges, segítő hitves lett, aki kitűnt elődei közül az államügyekben való jártasságával. Házasságából nyolc gyermek származott, közöttük a híres I. (Nagy) Manuél, aki mint kiválóan képzett politikus, ügyes diplomata és bátor harcos sokat tett a nyugati lovagi eszmény elterjesztéséért a bizánci birodalomban. Piroška a bizánci udvarban sűrűn fogadott szentföldi zarándokokat, küldötteket Magyarországról, soha nem fordított hátat hazájának, többször közvetített a Magyar Királyság és a Bizánci Birodalom között. Ő alapította Bizánc egyik legfőbb kolostorát, a Pantokrator-kolostort, és a vele egybeépített 50 ágyas kórházat. Utóbbi az Arab Birodalom kórházainak és a középkori Európa kórházainak építésekor példaképül szolgált. Halála után az ortodox egyházban szentté avatták. Kultuszát a római és a görög katolikus egyház is átvette, ugyancsak szentjei közé sorolja. Mozaikképe a Hagia Szophia székesegyházban a mai napig látható.

(BOLDOG) GIZELLA (973-1035)

Magyarország első keresztény királynéja. Az eredetileg apácának nevelt regensburgi kisasszony 995 tavaszán váltott gyűrűt egy gardensheimi ünnepségen a magyar trónörökösrel, Istvánval. Az esküvőre a Kölni Dómban került sor. Gizellával nagyszámú latin műveltségű udvartartás érkezett Magyarországra. A királynői udvar székhelye Veszprém lett, melynek ellátására és függetlenségére a királyi birtokból jelentős részt különítettek el a „mindenkori magyar királynék örökös használatára”. Ekkor kezdődtek el a palota nagy belső építkezései is. Felépült az első magyarországi apácakolostor a nevelőintézet, ahol a magyar „arisztokrácia” lányai évszázadokon át tanultak írni, olvasni, imádkozni és gyógyítani. A legenda szerint igen házias volt: maga járt a kútra friss vízéért, és udvarhölgyeivel együtt hímzett miseruhákat. Ezek leghíresebbike a koronázási palást, amelyet – talán – fia, Imre herceg, az István által a trónra kiszemelt örökös királlyá avatási szertartására szánt. Imre herceg azonban 1031-ben, nem sokkal tervezett beiktatása előtt, egy vadászat alkalmával váratlanul elhunyt. István király halála után a magyar trónra – Gizella segítségével – a velencei dózse fia, István unokaöccse, Orseolo Péter került. Az újdonsült király nem bizonyult hálásnak: az özvegy királynőt megfosztotta minden vagyonától, és őrizet alá helyezte. Gizella végül kiszabadult és Németországba menekült. Halála után boldoggá avatták.

ADELHAID (1060-AS ÉVEK-1090. MÁJUS)

I. (Szent) László király felesége, (Szent) Piroška édesanyja. Az észak-német hercegnő édesanyja, Adelheid királynéről kapta nevét. Apja Rajnai (Sváb) Rudolf német ellenkirály és ellencsászár, akit a IV. Henrik ellen fellázadt német tartományi fejedelmek választottak meg, de egy IV. Henrik ellen vívott csatában 1080-ban életét vesztette. Még megélhetette, hogy lánya 1078-ban László magyar király felesége lett. A győnge egészségű Adelheid fontos diplomáciai szerepet játszott István és Imre szentté avatásának előkészítésében a pápai udvarnál. Alig több mint tíz évet élt Magyarországon. Veszprémben temették el, a királynék templomában. Trónörökös fiút nem hagyott hátra, László mégsem keresett többé másik feleséget.

SZĚKESFEHĚRVĀR

1 2 4
0

AUGUSZTUS 16\18.

KORONÁZÁSI ÜNNEPI JÁTÉKOK

ÓRIÁSBÁBOK SAROLT, GÉZA NAGYFEJEDELEM

SAROLT (960 K.-1002 K.) – A FEHÉR HÖLGY

Zombor erdélyi vajda lánya, Géza nagyfejedelem felesége, I. (Szent) István király édesanyja. Emlegetik Makrancos Sáraként is. A bizánci kereszténységben született uralkodónő korának egyik legszebb asszonya volt. Határozott, férfias jellemét nem nézték jó szemmel. ... „a szép úrnő szertelenül ivott, és lovát vitézek módjára ülte meg, egy embert pedig haragjában felhevülve meg is ölt. Ez a megfertőzött kéz jobban tenné, ha orsót forgatna, és dühét türelemmel fékezne” – írta Querfurti Bruno térítő atya 1008-ban. Rontó erejű szépasszonynak is tartották. Görög papok, szerzetesek, apácák kíséretében vonult Magyarországra, és bőkezű adományaival igyekezett egyensúlyt tartani a bizánci és a római keresztények között. Férje politikáját erős kézzel támogatta. Ő bízta arra, hogy teremtsen politikai kapcsolatokat a Nyugattal, és vegye fel a kereszténységet, valamint hívjon az országba pápai hittérítőket. Férje halála után fia, István lépéseit egyengette. A német krónikákban személye úgy maradt fenn, mint akinek „vezetése alatt kezdődött meg a kereszténység” Magyarországon.

GÉZA NAGYFEJEDELEM (945-997)

Taksony vezér fia, aki követte apját a fejedelmi székben. Géza az erdélyi Zombor gyula lányát, a szépséges és erélyes Saroltot vette feleségül. A házasság révén egybeforrt az addig viszonylag különálló keleti és nyugati országrész, így politikai és vallási értelemben is elkezdődhetett Magyarország egységének kialakítása. Géza felvette a keresztény vallást, nevét Géza-Istvánra változtatta. De régi hitét is megtartotta: „A mindenható Istennek és különféle képzelt Isteneknek áldozott”. Kemény eszközökkel támogatta a kereszténység terjesztését, mert belátta, hogy Magyarország csak az európai keresztény államok közösségében maradhat fenn. Minden erejét lekötötte az ország belső átalakítása, ezért megtiltotta a külföldi kalandozásokat. A fejedelmi hatalomtól függetlenségüket megőrizni vágyó törzsi vezetők ellen kíméletlenül fellépett, ezért az egykorú feljegyzések „véres kezű”-nek nevezik. Királyi székhelyül Esztergomot választotta. Erős központi hatalmat épített ki, amellyel sikerült a korábban tekintélyes törzsi vezetők fölé kerekednie. Fiát, Istvánt is megkereszteltette, és még életében királlyá választotta, hogy ő folytathassa az ország építését.

SZÉKESFEHÉRVÁR

KORONÁZÁSI ÜNNEPI JÁTÉKOK

2
1 4
0

AUGUSZTUS 16\18.

ÓRIÁSBÁBOK ISTVÁN, IMRE, ASZTRIK

I. (SZENT) ISTVÁN (960-70 -1038. AUGUSZTUS 15.) – ÁRPÁD-HÁZI SZENT

I. (Szent) István az első magyar király. 994-96 körül keresztelték meg, apja kereszttségben kapott nevét örökölte. 996-ban vette feleségül II. Henrik bajor herceg leányát, a későbbi II. (Szent) Henrik német császár testvérét, Gizellát, akivel együtt jelentős számban érkeztek bajor papok, lovagok és mesteremberek az országba. 997-ben Géza nagyfejedelem meghalt. Ekkor nomád szokás szerint a hatalom az új nagyfejedelem felavatásáig Sarolt fejedelemasszony kezébe került, akinek székhelye Veszprém volt. Koppány, a Balatontól délre eső területek ura, „a minden jónak ellensége, az irigységgel és gonosszággal teljes ördög” magának követelte a vezéri hatalmat, és régi sztyeppai szokás szerint feleségül akarta venni Saroltot, akinek sikerült elérnie, hogy fiát, Istvánt Esztergomban nagyfejedelemmé válasszák. István és Koppány seregei Veszprém körül ütköztek meg. A Gizellával az országba érkező németekből, a korban modernnek számító nehézlövasságból álló sereg megverte Koppány elavultnak számító könnyűlovas seregét; a csatában Koppány is életét vesztette. 1000-ben, Esztergomban koronázták királlyá. Uralkodása alatt a magyar törzsek szövetségéből kialakult fejedelemséget egységes, keresztény magyar királysággá alakította át. Ez 1028-tól az egész Kárpát-medencére kiterjedt. Az általa meghirdetett új politikai irányvonalnak ellenszegülő törzseket fegyverrel, vagy békés úton behódoltatta, a lázadásokat leverte. Az ezeréves magyar törvénytár az általa alkotott törvényekkel kezdődik. Az államszervezet kiépítésével párhuzamosan megszervezte a magyar keresztény egyházat, ezért ő és utódai viselhették az apostoli király címet. 1038. augusztus 15-én halt meg, holttestét az általa emeltetett székesfehérvári bazilikában helyezték örök nyugalomra. I. (Szent) László kezdeményezésére 1083. augusztus 20-án avatták szentté Székesfehérváron, majd 2000. augusztus 20-án a Konstantinápolyi Egyház is szentté avatta, ahogyan 2007. augusztus 21-én szentjei közé emelte az Orosz Ortodox Egyház is.

(SZENT) IMRE (SZÉKESFEHÉRVÁR, 1000-1007 K. – 1031. SZEPTEMBER 2.) – ÁRPÁD-HÁZI SZENT. A „LILIOMOS HERCEG”

I. (Szent) István király fia. Szüzessége miatt századokon át nőies, finom, nem e világból való alaknak rajzolták. Pedig erőteljes, férfias jelenség volt. I. István király testőrségében ugyanis több száz varég (vikíng) harcos szolgált. Ennek a bizánci mintára szerveződött, válogatott harcosokból álló Varég Gárdának Imre herceg volt a vezetője. Márpedig akkoriban a vezetők csak a harcosok legkiválóbbjaiból emelkedhettek ki. Imre herceget István saját utódjául szemelte ki, és kicsi korától fogva készítette fel a jó uralkodás mesterségére, ezért nevelésére rendkívül nagy gondot fordított. 1015-től nevelője a Velencéből érkezett bencés szerzetes, Gellért lett. A tudós, aki elmondhatta magáról: „Nincs könyv, amelyet ne olvastam volna.” Imre királyfi hét éven át tanult a kiváló mester szellemi irányítása mellett, és elvégezte az akkori kor iskolafokozatait. Egy korabeli velencei krónika szerint „tudós és szent” volt. Tizenöt éves korában atyja vette maga mellé, és nevelését huszonhárom éves korában befejezettnek nyilvánította: eljött a házasság ideje. Imrétől mint jövőbeli uralkodótól elvárták, hogy rangjának megfelelő házasságot kössön, s biztosítsa a dinasztia fennmaradását utódaiban. A hagyomány három királyi családot említ, amelyből feleséget vehetett: a lengyel, horvát és görög uralkodóházat. Székesfehérvár egyúttal Imre herceg királlyá avatásának ünnepségére készült. De a herceg 1031. szeptember 2-án egy vadászon halálos balesetet szenvedett. Székesfehérváron temették el. Szentté avatására I. (Szent) László uralkodása alatt, 1083. november 4-én került sor Székesfehérváron.

(SZENT) ASZTRIK PÜSPÖK (?-1034)

Térítő pap. Az első kalocsai érsek. A cseh származású (eredeti nevén talán Radla) szerzetes 996-ban, Géza nagyfejedelem kérésére érkezett Magyarországra. A Pannonhalmán épített első magyar bencés kolostor apátja, majd Géza halála után István király tanácsosa lett. 999-ben ő vezette azt a delegációt, amelyet István küldött Rómába, hogy az együtt tartózkodó II. Szilveszter pápánál és III. Ottó császárnál kieszközöljék a királyi koronát. A kiváló képességű, világlátott Asztriknak sikerült elérnie, hogy István ne a császártól kapjon koronát, ami a németektől való hűbéri függés elismerése lett volna, hanem – „egy álom sugallatára” – Szilveszter pápától, aki a leendő királynak a kért koronán kívül egyéb koronázási relikviákat és széles körű egyházi felhatalmazást is adott. Amikor 1000 körül Sebestyén, az első esztergomi érsek elvesztette szeme világát, három esztergőre Asztrik lett a helyettese, majd ő lett a frissen létesült kalocsai érsekség első püspöke. 1034. november 12-én hunyt el. Nevéhez csodás gyógyulások fűződnek.

SZÉKESEFEHÉRVÁR

1 2 4
0

AUGUSZTUS 16\18.

KORONÁZÁSI ÜNNEPI JÁTÉKOK

ÓRIÁSBÁBOK LÁSZLÓ, SALAMON, I. GÉZA

I. (SZENT) LÁSZLÓ (1046. JÚNIUS 27.-1095. JÚLIUS 29.) - ÁRPÁD-HÁZI SZENT

I. (Bajnok) Béla király fia, I. (Magnus) Géza király öccse.

A legelegánsabb uralkodónak („elegantissimus ex”) is titulált magyar király kétméteres magasságával vállat magasodott ki kortársai közül. Ő volt a „nemzet bajnoka”. Az első magyar király, aki területileg is gyarapította Magyarországot: a ránk maradt okiratokat mint Magyarország és Moesia királya írta alá.

Nem csak korának, hanem az egész magyar történelemnek egyik legszerethetőbb, legdaliásabb uralkodója volt, akinek csodás tetteit számtalan anekdota, himnusz, népi elbeszélés örökítette meg. Legendás kardforgató és szent életű keresztény ember. Olyan embereszményt testesít meg, amely csak évtizedekkel utána lesz „divatos” az európai kultúrában: a hősiességet kereső, keresztény-misztikus lovag eszményét.

Tekintélye olyan nagy volt Európában, hogy – a híradások szerint – a Szentföldre készülő egyesített keresztény sereg fővezéri tisztére is felkérték.

A testvérviszálytól és örökösödési háborúktól megtépázott országot vaskézrel, vastörvényekkel vezette. Az általa kiadott törvények Európa legszigorúbbjai közé tartoztak: egy tyúknál nagyobb érték eltulajdonításáért halál járt. Az általa bevezetett pénz Európa legstabilabb fizetőeszköze lett, a több száz éve mintaként szolgáló bizánci aranyéval vetekedett.

Elsőszülött lánya, Piroška II. (Komnénosz) János bizánci császár felesége lett. Piroskát Eiréne néven szentként tisztelik az ortodox egyházban.

László nevéhez fűződik 1083-ban I. István, Imre herceg, Gellért püspök és további két remete szentté avatása. Ő vezette be István király és Imre kultuszát.

I. Lászlót III. Béla király avattatta szentté 1192 júniusában.

(BOLDOG) SALAMON (1053-1087)

I. András király hányatott sorsú fiúgyermeké.

Atyja 10 éves korában magyar királlyá koronáztatta. Dinasztikus érdekből 1058-ban eljegyezték Judittal, III. Henrik német-római császár lányával, IV. Henrik későbbi császár húgával. Az esküvőre csak 1063-ban került sor.

Salamon IV. Henrik révén belekerül a pápai investitúra-harc fősodrába, emiatt összeütközésbe kerül a római pápával is, akitől így az itthoni trónviszályok ügyében hiába várt támogatást.

Uralkodása első hét évében anyja befolyása alatt állt, majd udvarában egyre nagyobb befolyásra tettek szert a német lovagok, és Vid, bácsi főispán. Ez utóbbi ármánykodásának köszönhetően kiújult a régi ellenségeskedés Géza és László hercegekkel. A vesztes mogyoródi csata után a koronáját veszített Salamon visszahúzódott pozsonyi várába. Géza királlyá választását követően külföldön próbált támogatást szerezni a trónja visszaszerzésére, de sem a besenyőknél, sem a pápa elleni harcban meggyengült IV. Henriknél nem talált hatékony támogatásra. Korabeli krónikák összefüggésbe hozták személyét I. Géza mérgezés általi halálával. I. (Szent) László király uralkodása idején még próbálkozott a visszatéréssel, végül feladta: Pula környékén remetének állt, ahol halála után szentként tisztelték.

I. GÉZA (1044-1077. ÁPRILIS 25.)

I. (Bajnok) Béla király fia, I. (Szent) László király bátyja.

A nép Magnus (hatalmas, nemes lelkű) királyként emlegette, s tisztelte. Fiúörököse nem lévén atyjuk bátyja, I. András király öccsének, Bajnok Bélának ígérte a trónt halála után. De élete alkonyán az agg királynak váratlanul fiú utóda született, Salamon. András király Salamont 10 éves korában, Bélának tett ígéretét megszegve, királlyá koronáztatta. Ezzel Salamon és Béla, valamint fiai (Géza és László hercegek) között évtizedekre nyúló viszály kezdődött, mely váltakozó sikerű csatákba torkollott. Végül a mogyoródi csatában 1074. március 14-én a hercegek egyesített seregei döntő vereséget mértek Salamon király csapataira. A Salamon uralkodásától megcsömörlött magyar főurak közfelkiáltással Gézát választották királynak.

Hívei unszolására Géza ugyan elfoglalta a trónt és királynak nevezte magát, de vonakodott magát királlyá koronáztatni. Pedig 1075-ben VII. (Dukász) Mihály bizánci császár királyi koronát is küldött neki. Az általános nézet szerint ez volt az a korona, amely máig a Szent Korona alsó részét alkotja. Géza halogatásának oka az volt, hogy Salamon személyében még élt a felkent uralkodó.

I. Géza szent életű ember volt: békét szerzett és gyarapította az országot. Vácott Székesegyházat, Garamszentbenedeken apátságot alapított. Készen állt arra, hogy ha Salamon belátja hibáit, ő visszaadja neki az országot. 1076 karácsonyán a szekszárdi templomban meghallgatott nagymise után sírva jelentette ki, hogy lemond a trónról. Az erről megindult tapogatózó tárgyalások közepén azonban váratlanul elhunyt. A Thuróczi-krónika krónikása mérgezést említ. Salamon – semmit nem tanult.

I. Gézát az általa alapított váci székesegyházban helyezték örök nyugalomra.